

MATOLCSY GYÖRGY:

Amerikai birodalom

A jövő forgatókönyvei

Az emberi történelem során Amerika az első állam, amely komoly eséllyel pályázik egy világméretű birodalom megalkotására. Amikor diszkréten globalizációról beszélünk, valójában erre kellene gondolnunk. A 21. század globális világrendje ugyanis egyközpontú, s ha fel is tűnik egy-egy versenytárs a főhatalom birtokosának pozícióját megrendítendő, Amerika rendre győztesként kerül ki ezekből a párharcokból. Elemi érdeke tehát minden országnak, így Magyarországnak is, hogy megértse a kibontakozó birodalom vezető államának természetét, érdekeit, elképzeléseit, hatalomtechnikai módszereit.

Meg kell értenünk, hogy az egységesülő világ legfontosabb fogalmává a stabilitás vált, hiszen nincsenek többé elkülönülő régiók, minden esemény nálunk is történik. Nos, ennek a stabilitásnak Amerika a záloga. A világ mindenképpen globalizálódik, ezt a gazdasági-technológiai fejlődés, valamint az ehhez szorosan kapcsolódó nemzetközi kereskedelem kényszeríti ki. De míg a 19–20. században a gazdasági erőt lehetett politikai hatalomra átváltatni, addig a 21. században már egyértelműen a pénzügyek terén kivívott vezető szerep dönt. A közgazdász

Matolcsy György szerint ez a felismerés juttatta Amerikát globális vezérlő szerephez. „Pénzügyi hadviseléssel tönkre lehet tenni a termelést” – fordítva nem. 1971-ben Nixon elnök hajtotta végre a fordulatot: felmondta a dollár aranyra történő átválthatóságát. Ettől kezdve Amerika szabadon, saját érdekeinek megfelelően határozza meg a dollár árfolyamát, a forgalomban lévő pénz mennyiségét és a kamatlábakat is.

A pénzügyi vezető szerep megszerzése mellett amerikai szakértők kidolgoztak egy első látásra meglehetősen furcsa stratégiát. A következő kérdésfeltevésből indultak ki: ha Amerika a gazdasági versenyben Németországgal vagy Japánnal szemben esetleg hátrányba kerül, miként lehet ezt – a megszerzett hatalmi pozíció segítségével – mégis előnnyé alakítani? A felhalmozódó amerikai külkereskedelmi hiányt stratégiai céllá nevezték ki. Pénzügyi és egyéb hatalmi eszközökkel „rávették” a velük szemben pozitívumot felmutató államokat arra, hogy többletüket Amerikában fektessék be. Ezt a stratégiát Matolcsy György aszimmetrikus globális rendnek nevezi, ahol dinamikus egyensúly áll fenn a hiányt mutató árutermelés és a többletet mutató pénzügyi rendszer között. Ez jó Amerikának, mert a befektetések őt gazdagítják, jó a befektetőknek, mert Amerika biztonságos hely, jó továbbá az exportáló országoknak is, mert amerikai

export-termelés nélkül megrendülne a gazdaságuk. Amerikának csak arra kell vigyáznia, hogy vonzó maradjon. Vonzó pedig akkor marad, ha (1) fenntartja a gazdasági növekedés látszatát, (2) stabil társadalmi berendezkedése van, és (3) megőrzi technológiai fölényét. Az első pontot rugalmas kamatpolitikával és „statistikai műveletekkel” teljesíti, a másodikat azzal, hogy háborúsnak nevezhető katonai költségvetésével megoldja a foglalkoztatást – ezzel azokat is megrettentve, akiket vonzereje nem csábít –, a harmadik pontot pedig kutatási és fejlesztési (K+F) beruházásokkal, valamint a híres-hírhedt „agyelszívással” pipálja ki. Matolcsy véleménye szerint ez utóbbi hatalomtechnikai módszer ad Amerikának behozhatatlan előnyt a versenytársakkal szemben.

Bár Amerika eltökélten küzd kivívott első helyének megtartásáért, és nem riad vissza attól, hogy helyzeti előnyével visszaéljen – sportnyelven szólva nem érdemelné meg a *fair play* minősítést –, a világ országainak pénzügyi-hatalmi behálózása során mégis ügyel az ő érdekeikre is. Matolcsy szerint Amerika egy olyan fenntartható globális rendszerben gondolkodik, amit csak ő tud működtetni. Amíg nincs alternatíva, addig az Európai Uniónak és Magyarországnak érdeke, hogy támogassa ezt az aszimmetrikus rendet. Mindazonáltal felhívhatja Amerika figyelmét arra, hogy az égető globá-

lis problémák – mint a természet kiablása vagy a szegénység – nem oldódnak meg az ő tevékeny részvétele nélkül.

FODOR MIKLÓS

(Válasz Könyvkiadó, Budapest, 2004,
357 oldal, 2390 Ft)

ROGER SCRUTON:

Anglia, egy eltűnő ideál

A búsongásban, e sajátosan magyar szellemi formagyakorlatban az a leg-szomorúbb, hogy mikor a történelmi (bal)sorsunk feletti merengés szolgáltatja fűtőanyagát, akkor a búslakodó elme hajlamos sosemvolt aranykorokat vizionálni, vagy ott is ármányt, mótelyt szimatol, ahol egyáltalán nem kellene. Mindezt csak azért említem meg, mert a neves angol filozófus könyvét olvasva mármár azt éreztem, a „nálunk szerencsésebb nemzetek” képviselőinek még az elveszett dicsőség feletti bánkodása sem oly komor.

Scruton ugyanis elégiát írt a hajdanvolt dicső Anglia eszményéről (a mű eredeti címe: *England. An Elegy*); olyan könyvet, amelynek szerzője egyszerre jött temetni és dicsérni a ködös Albiont. Az elégia pedig az irodalom patikájában inkább gyógyír, mint méreg, bár a könyv végére mintha ez utóbbi öntené el